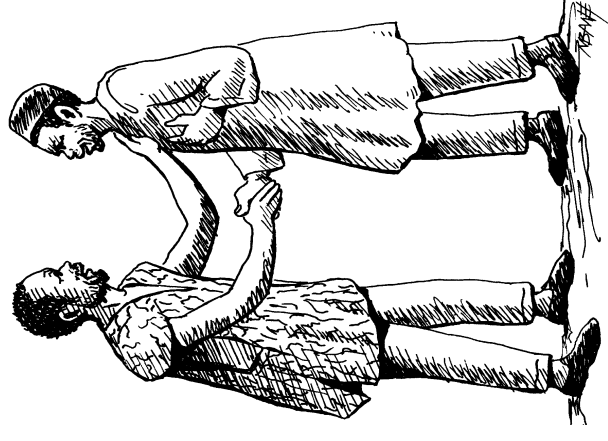

Siisaaxon do Janxa:

Tagaaxun Joppeye

a do Xiisa Tananu

Nan giri Saako Banjugu Sunbunu

«Sissakho et Jankha: Le Début des Forgerons
et d'autres Histoires de la Tradition Orale

Soninkée»

Racontées par Sacko Banjougou Soubounou

SIL

Mali

Siisaaxon do Janxa: Tagaaxun

Joppeye

a do Xiisa Tananu

Nan giri

Saako Banjugu Sunbunu

**«Sissakho et Jankha: Le Début des
Forgérons**

**et d'autres Histoires de la Tradition
Orale Soninkée»**

Racontées par Sacko Banjougou Sounbounou

Langue: Soninké

Type: Livre de Histoire traditionnelle

Dessein: SIL Caméroun

SIL

Kayes, Mali

Titre: « Siisaaxon do Janxa: Tagaaxun
Joppeye a do Xiisa Tananu»
(«Sisakho et Jankha: Le Début des Forgerons
et d'autres Histoires de la Tradition Orale
Soninkée»)

Première Edition

Auteur: Sacko Banjougou Sounbounou
de Touroungoumbé, Kingui Diawara, Mali

L'Association SIL
BP 195
Kayes, Mali

Août 2004

Maabanne Sumaaye, a do Jogoranme Sumaaye,
Saalumaxa Jinme, Kiiranfinkinte Wurunsaanante,
Bonmu Tage Tuudoga Kamana Gille, Bonmu Tage
Tuudoga Kamana Deppe.»

Xa, dusuuden wa suudene, tanasuuden wa
suudene. Nbaaru suuden wa suudene. Suudu
buren ga nta, Daranxanba Dunben Xobe, Bicca
Nogontarawuru. A ti: «Jippi dinmen wa fo line
tinmi, Tinxaaro lagaanon wa fo line legeene.»
Xeyenxaran Saanun Nanma Xarame Ganne. Maare
ni ken tage Samarengoosi.

A ti: An ga na ku konqu me ko, Nsanba ga
Nooro, Nsanba Faraba Jinme ga Nooro xase,
Gundungede ma Baaja Bure. Sira Sanba Jinme
faaba ni Nsanba Jaaxa, a ma ni Yaxarinsire Mijaane.
Faaben ni Nsanba ga Nooro, Nsanba Faraba Jinme
ga Nooro xase, Gundungede ma Baaja Bure. Xunba
Jinme faaba ni Nsanba Jaaxa, a ma ni Yaxarinsire
Mijaane, faaben ni Nsanba ga Nooro, Nsanba Faraba
Jinme ga Nooro xase, Gundungede ma Baaja Bure.
Bintu Jinme Faaba ni Nsanba Jaaxa, a ma ni
Yaxarinsire Mijaane.

Safandi Yinme

Roraqe	2
Tagaaxun Joppaye	4
Nanxoorodulle	36
Sumaaye Jinme	40

ti: I n'a mulla o n yaxi me da ya. Baawo tagen ya n'an na, i ke na tagen ya. A ti: Baasi fe, xa fo yaxaren nt'i ke maxa de! Banbure ti: Fo yaxarun w'i ke maxa. Renyaxaru tanmi do karago w'i ke maxa. A koota i masala, ma i ga laayidun kinni me. Xunbane wuron da ken waxati a do renyaxaru kun ri. Ke be ga na gem'i ya, i na ken wutu. A koota wuro, a do renyaxaru ku daga sigi. A ga ke be mulla a d'a koyi Banbure yi. I d'a futtun kat'a da, n'a yaxun dabari. Alla ri warijaxen kini renme ke yi. Jinnan do seren naxan renme. Saaxe ke ga sigi t'a yi, a xasu nerundi, Bala Fane bono.

A xennen falle, i da sanantaaxen dabari, na yaqen rondi furujon na.

Ken falle a ri jiiidi ti ren yugo. Furujon bogu. Furujon ga bogu, i d'a koyi me yi renme ke toxon gan xawa nan xiri ke be yi. Toxo gabe kon'a koota. Xa Banbure Tuure ti: «Ayil!» A ti: «Yaxare kiina ga na xenu a ga d'a siginten toxo, i ga waaginu ku beenu konno, tojun ya ni. Xa an ga na jiiidi a g'a na ren yugon ya, an kiina yinme toxo ke ya ni a ga wulli.» I xusanta t'a danja ni Sumaye.

Ken Sumaye a koota, a xooro kisime ke maxa kaanun di. Hadamarenmen ya ni. Danben kon'a ya yi, Baano ga tini: «Sakkanne Sumaaye, a do

Roraqe

Alla ma fo toxo seren da bire a ga da haqilen sugand'a danja.

Kuudo seren n'i lenki dunan na du da xunbane kaanataaxaade yi, a nan siri an n'an daarun tu. Ken moxo saanan ya ni, duna xannun muurunden fedden, SIL, ga d'a njanniya na tagadunma, Saako Banjugu Sunbunu, taaxundi. Baawo sooninkara danben d'a naamen tangandaanon ga ni sooninkara naxamalanun ya, a ken n'o maaba ti masalan lamaanu yi bakka tuwaaxu be sawunten g'a maxa sooninkara danja.

Ku saabu da, ke kitaabe wa riini o tuyindi gannin xase, mareyi xaxacce do kanda bure yogo yi. Ken xiisa n'o tuyindini tunkanyugu yaadante yogo ya tooren na. Ken toxon ga ni Soxoode Siisaaxo.

Ken marayi xaxacce ga giri tagon kanma moxo be, kitaabe ke w'o xibaarini ken xa yi. Ma ke xiisa ga r'o tuyindi ke be ga da tagon su na Saaxon tagon xallu yi. Soora wa jiiini ke kitaabe noxon na, a ga dullu nannu fin koono, ken ga Saaxolankon tallan tonjondi tagadu noxon na.

n'a ja an danna furunkunjaabaana, i n'a ja an da suturindaana.

Tage ke giri, Baano do sefon wa d'a batte. A w'a kanma na fanjaati timi. Ma i ga riini
Faadensoyaako, fanneng raqen ja. Munu ke wa
Kayen kanma, xurayen wa no. An tini kiyen ya ni.
Tanjigon ya ni. A ga na fo wo fo dabari, an ga n'a
wari, an n'a xanna baane ya. Banbure ga da
salaamun war'a yi, a da du toxo Kayitoorikutten
kanma na salaamun raga. A ti: «Alla ba ma sere?»
A ti: I ke Banbure Tuure ya ni. An xa ni ko ? A ti: I
ke Bala Fane ya ni, xa i wa tini i danna Sumaaye.
Ken bire axa bisimilla, maana be ga d'axa riiti.

A ti tage ke: Maana be ga d'o riti, an
fulamaxannun yan d'o riiti. Alla wuro su ke waxati
ga na kine, nan dag'a wara fajirinsallen ja,
fulamaxannen ya n'an maxa i ke taron g'a di. I
nat'an wallen maxa, nan xan'an kappallenmaaxun
maxa. I w'a mulla i d'an nan kafi. «Ah!», a ti:
«hadamarenme do jinna, kun kappen ja a xoten ya
ni.» Banbure ti: «An ga na xani xo i ga xan'an
maxa moxo ke be, o ra wa kappa. Xa an ga ma
xani, o ra nta kappa.»

A ga toxo deejeyen di, a ti: «Banbure!» A ti «N
naamu.» A ti: «Kafi moxo a jaana kan moxo?» A

Ken dangi falle, a wa Sumaaye Jinme do tagon
kuttun kafimoxon koono o danna, bire be a ga ni
jinnaaxun ja. Tagadunmanun ga bireene do tagon
ja moxo be, a do be su sigan ga ni ke be y'i funen
da, ken xa nta togo falle yi ke kitaabe noxon ja.

Kitaabe ke noxon ja xadi, Saako Banjugu
Sunbunu da tagon burujun do n'i follaqun
fatanfansi, na taganjanmu fano ku naxati xa
bangandi o danna.

O na tagadunma ke nawaari, nawaarinde be
xenpa ga nt'a yi. Sooninkon ti: «Saado sere ga si
tuunu, ma an ga fere tuunu, an n'an yinme tu fina.»
Ayiwa a ken d'i yinme tu, na du tuyindi tanan ja, na
tanan xa tuyindi. Sunbunu ke, an do kuufande!

Xa soro beenu ga da tagadunma ke
masalanqundi ti SIL jaamariyen ja, kun ni Muusa
Dalla saranbunu, a do Manmodu Sita Saranbunu ya
yi, Xuusaane Gidimaxa.

A ti: Wuron ga na jengi i ke na fulamaxannen ya mukku debe ke dan ke kaara yi ma fajjiri, fulamaxanne ke na kuuru. I nt'a tu taganfaso be ga ni. Xa tagen yan gollini non ɗa. Xa i n'a mulla ke ga na taganfaso su yi, i ke n'a murunu i d'a na me wari n'a tirindi ya. I n'a fo yaxare kita n'a yaxi, ma a n'i fo yaxare kita n'a yaxi. O n'a na kappallenmo yi. Baano ti: «Yugu xoore, an ga n'an soomon ro bappen ɗa do ke be batte, an n'a kitana ya. Gell'an ga ma mungu an ma wanso, soron na ken wall'an maxa ya.»

Wuron ga ro, Baano da xollanganbaren wutu. A ri taaxu a kaara a wa fanjaati kanma n'a tinmi. A wa tini: «Woyi fanjaati wo, fanjaati d'o nama, fanjaati ganbaren ko ganbare nta baana. Woyi fanjaati wo, fanjaati d'o nama, Baaraagonko fanjaati dinmen do dinme nta baana.» Ma wuron ga jengini tage ke ga roono tunxannen ɗa. Fulamaxannen ga toxo du da, Banbure ti: «Baano!» A ti: «N naamu.» A ti: I ga da tage be fin k'an da, a fulamaxannen faayi bakka. I ke w'a mulla nan daga non duxura. Baano ti: An ga dagana, a nt'a jaana i ke falle. O faayi dagana doome ya. Gell'an ga na na fanenkallaana yi, i ke na na a masalanjaana yi. Yere d'i ke billa a masala, kallen ga n'an wutu, i ke n'a na an da waxarindaana, i n'a na an danna kasankandaana, i

Tagaaxun Joppaye

Janmun ga joppe konni ke be yi tagadu, ken ni Taga-Fana Tangawaaru ya. A fillandi, Taga Filla Kuruso. A sikkandi, Annabintage Dunfayilo. Naxatandin ya faayi Cooriben Tage.

Janmu ke dangiyen falle, danben ga koni tage be yi, ken ni Nege Silima ya. Nege ke i wa tini a da «Tuure Saama». Ji gumen ya ni Xayamanga. Xa a ga giri Xayamanga a ga r'o ku maxa Baaraago tonbonngen kanma, o da Saama ke wara. O t'a da «Tuure Jarafa». Toxo ke be ga ni xill'a yi Xayamanga, i ga tini a da «Nege Silima», o d'a xa wara. O t'a da «Banbure». Tagadunmanun yan da ke k'a yi a tuyinten na ti ke xa ya.

Baano joppe danben koono ken tage ya. A t'a da Allandanka ni Madifariba, a do Duwalla Gede Tanba Jungunte, a do Maran Maxa, a do Mari Sanpaano g'i kaanun ɗa Xindeega, a do Maamadi Lagere g'i kaanun ɗa Jisennu. I ma ni Tenen Siisaaxo. Faaben ni Fara Nege. Diɗa ni ken Tage Kuyaana Sallikiye. Diɗa ni ken Tage Kuyaana Suumikiye. Danbi Yasaara Yugunranga, Danbi Yansaara

yugo raga. I ti i wa ken yuguragante jalagini, a ti i n maxa i ke jalagi. I na Wakkane Saaxo ya jalagi. Baawo yugudarixaaya ya ni.

O ti «Sora Saaxo, Sora Biiba Saaxo, Sora Kotonban Saaxo, Sora Maanan Saaxo.» I ti «Saaxo Jonbeera, Saaxo Ganbi.» A koota ku yan jji Xayamanga. I bogu Wakkane Saaxo ya di.

Ken koota kame do tannaxate a do taganjanmunu naxati. Xa gingen ya na tage su do tage su naxa. Fo be ga da tagadunman na Saaxontagon xalle, a daliilun ni ke ya.

Sumaaye Jinme

Wanxaren Kutundaana, a do Wanxaren Segundaana, ken ga ni Sakkanne Sumaaye, a do Maabanne Sumaaye, Salumaxa Jinme, Kiranfinkinte, Wurunsaanante. An ga d'a wari i ga ti ken tage da: «Kiiranfinkinte Wurunsaanante», a wure feti yillen ga na kare a wa finkini. A do jinnanun ya tafunton ni. A yinme joppe jinnaaxun ya. Baawo a faaba Bala Fane, a jji Kayi toorikutten ya kanma fannjen noxon di. Sooninkantage ke ga net'a maxa ya ni, a ga ni Banbure Tuure, Sumaaye ken nta gollini kiye di an g'a fulamaxannen mukku ma wuro. Banbure Tuure ni ken fulamaxanne ya mukku, ma a siinon ga gabono. Koota yi, a ti: «Baano!» A ti: «N naamu»

Yugunantoga, Yugunannun Lagan w'a danna Gaasa. Jootinton ragan w'a da Banmulle. Koroti Nanun raga w'a da Noganminna. Banbara Waalin raga w'a da Taganjibolle Kattakoro Jegibe. O ti Wuyalla do botonton tanmi, i xa tare, i tatti Wangare. I girimiccen nuranxon, follaqun tanmi nooginte Bongo Laaji. Gurudaaru do Arudunkaanu dokkon ya na Xosonnexe wuunu. Bunne Besu Tagadunma, t'a wa Fanenkalla. Bunne Besu Tagaroxe Dunma, ti a xa wa Fanenkalla. Naataxe Sira Sooma, Misoonen do Maama Daali sugi. Misoonen do Maama Daali, Fanenkalla.

Janke Fankadunke, ken yan butu ganni. A d'i kuutu gotten ya xata, a ti a na tage rag'i ke da Wayinne. Xa faaben ni Marunkurusa Tage Banbure, a wa saqa Jugurubene. Banbure da yugo raga ganni, yugu raganten xa da yugo raga. A ti i n maxa i wara maaren kitten di. A ti lenburaaxu fe. Banbure da tanjikke renme saara. Yugun sooman ni Manmadu Laafan Tuure. Faaben ni Marumise Banbure. A wa saqa Yuuribene. Yaxarun sooman ni Sondonminne Suminata Tuure. A wa saqa Jangedo. A kara a ma falle toxo. Kuta Tuure wa Fonjoori. Faaben ni Banbure a wa saqa Yuuribene. Banna Takko Tuure a wa Boyikare, faaben ni Banbure a wa saqa Yuuribene. Kame na goro kure

da, a nta goro dunman kure da. Hawa Jangunne a xa wa saqa Jagibe. Hawa Janginne Maxanmisaane Tuure a wa saqa Jagibe. Sandariyan Tuure a wa Jagibe. Sandariyan Maxanmisaane Tuure a xa wa saqa Jagibe. Dikkiken Tuure a wa saqa Jagibe. Dikkiken Maxanmisaane Tuure a wa saqa Jagibe. Maraamu Tuure a wa saqa Jagibe. Maraamu Maxanmisaane Tuure a wa saqa Jagibe. I ti an ga na ku konju me ko Madifaraba do Dungufaraba Tuure kisimerun da ganni, i w'an wuttu jiiine n'an setundi kanmu.

Banbure tanjikken renme, i ga taxandi konpon raqu beenu i gabun ya ni. Xa karago ke be ga ja yugo kun konpon raqu ku ni sikko ke ya. Karago fana, ken toxo kuuji jan fanan na o t'a danja «Tuure Jarafa». Karago fillandi o t'a danja «Tuure Yaaresi», karago sikkandi o d'a kuuji nan t'a da «Tuure Dukome», Banbure renyugun taxandi ku konponraqu sikki ya. An ga d'a mugu i ga ti «Bunnatanko» i na do Banbure ren yugu ku konpon raqun ya. I ga ti «Saamuga», ren yaxaru ku tanmi do karagon ga da renmu beenu saara kun ya ni Saamuganko. Tagan kopon raqe ke su fankan burujun ni ke ya. I ga tini «Bunnata do Saamuga» a maanan ni yere ya.

naamu.» A ti: «Sababu tana fe, Alla ga da sere be ja kisinte an kisini ya. In da kaccen ya siit'in renme ke do tagadunmallenme ke tan di, na baane su yetu boronjen kaara baanen na. In do fo be ga ri a ga nta sore fo bakka, in n'a bini ya n'a sedi i naxan na, i na me firi katt'a yi. Gelli tagadunmallenme ke ya ga n'a kita, a n'a kanbu. In renme ke ken ga n'a kita, a w'a kinni tagadunmallenme ke yi nan ti a fina n'a yiga. A ga na kutte be toxo, i ke na ken yiga. Baawo xalifa xoten ni. Alla ga d'an renmen kisi, a sababun ni ke ya.»

Ken ya ni o ga d'a ko nan ti: «Xellara ya fo ni dinme, a ya fo ni dinmen sebelenkaccu. Xellara ya fo ni dinme, a ya fo ni dingume. Xellara ya fo ni dinme, a ya fo ni dinmen raxaranfoto.»

I ti Daali Moodi Neejan wa Takkagedu, ma Kiiitigedu, Madi Kandan ma ya ni Kandan Sumaare, faaben ya ni Soxona Buubu Kille Xoore. Madi Faatuma do Faatuma Gudonun ja baane, Suranyinmun do dabari. Ken Xellara Saaxo, a kuuunjianmun ni Saaxo Wakkane Gurudameera Xara Siri Walla. A xa giri Xayamanga ya. Wakkane saare Maadiga, a xooro Maadiga, a da xaron kutu Maadiga, a da xaron jaba Maadiga, a da yuguxooranjinmun sikki wutu Maadiga. Maadiga si bononton koota, a da yugo raga a yuguraganten da

Baano dangi. Ke be ga xirisen batta a daga a xane. A d'i kitten wara wanxarin xollen ŋa . A xa wurunten ga bogu, a da ke digan baane ya ko nan ti a ga da xalife fo be tox'i maxa a kara.

Tanjikke ke renmen be Baano ga d'a toxo xalifanden ŋa, tanpille ke do kabun su toxo nanxoorodullun di. Tanjikkande ke ni Xellara Saaxo ya maxa xalifanden ŋa.

A ga ri Xellaara Saaxo gallaŋen ŋa a d'i kitten wara wanxaren ŋa. A xannen ga bogu, Xellara Saaxo ti Baano renmen da: «Giri an nan bogu. Ke xanne be ga ni ke, an faaba ya ni, an na a jaabi.»

Tagadunman renme ke giri nan dag'i jubuden wutu. A d'a ga bakka konpen ŋa, a do faaben n'i kitten ro wanxaren ŋa a su yan ŋa baane. A jubuduxannen ga kuurunu, renmen d'i kitten wara jubuden di kan ŋa. Faaben saage i kitten walla jubuden di kallaŋen di, renmen d'a jaabi kanbaran ŋa. A ri ma a ga riini boronŋe roraŋen ŋa, a d'i kitten ro jubuden ŋa. Ken da renmen xa ni boronŋen boguraŋen ŋa. A xa d'i kitten wara jubuden ŋa na faaben jaabi. Baano ti: «Xellara Saaxo!» A ti: «N naamu!» A ti: «Mani yitten kite an ken maxa tanjikken renmen su ga kara n'a toxo an ken xallen baane?» A ti: «Baano !» A ti: «N

Non dangi falle sooninken renmen su yan baana ku xillu di tagen ya ga n'an ŋa. O ga kuni janmu be tana koono, ken ni Baganne Yugu Baane a do Faate Sira Sooma, Faaten Leexuraganken do Faate Sira Sooma. Tumaani ma toxon ya ni Kingi Jaaxasiriganke Darame Sollori Naagume Baru, Baawuri ni n ke tagen ya yi Teereega Follega. Xaranxarun wa saqa Sappo, Nanma Jukkuuru wa terene Naamunke Janxa. Boyi Kan faaba ni Tanba Bija Janxa Boyi Kan Mallentere. A xa faaba ni Bija Janxa. Tanba Bija Janxan faaba ni Tanba June Janxa, Tanba Fune Janxa faaba Tanba Doodo Xulle Janxa, Tanba Doodo Xulle Janxa faaba ni Tanba Maxan Xulle Janxa, Tanba Maxan Xulle Janxa faaba ni Tanba Maxan Legere Janxa, Tanba Maxan Legere Janxa faaba ni Xajnaaga Tagon Jonŋe, Nan Gumunke Janxa, Xajnaaga Tagon Lagere Nan Gumunke Janxa. Musaqan do sittafan do sirin daga Gurumaga Manga yi kaanun di Tirimaga Jange Kumu Jerexe, Jerexe Kumu Janjo. Janjon Tinmaan ŋa xo Dibaaga. Diba ya do renmun nan kiiti Manimoni, Diba ya do renmun nan kiiti Sansagura. Diba Yugu Baanen w'o ku danŋa Xanaaga, Diba Yataan ŋa do Xonnanga. Birigan tunken do Kara Manga tage ni ken tage xa Fanjumene Fanjume Kumu Yaatamandomo Tunka Dunbe wa giri Maagu. Xa

Tunkanne d'i kuren Xamelu Xere Gaaji, Jerexen Jere Musa Kame ni ken tage Fidun Kame Manjaba. Musa Kame ni ken tage Fi Dun Kame. Saare Yaari Tage Yari, Yaari Senbento. Furun Tuppun wa Gurudon na ganni, si ga ma kara a na xirixe wutu. Karan Tage Jolle Bure Turo. Xirisinne ga ma kara a na Xigiji Miso, Karan Tage Jolle Bure Turo. O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara, xa farun wa minni Tugeye da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara xa naanun wa minni Tugeye da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara, xa sugun wa minni Tugeye da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara xa jaxon wa minni Tugeye da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara, xa siinun wa minni Tugeye da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara, xa kinu gottun minni Tugeye Janqa ya da Janbannaara.» O ti: «Kome wa nojono Tugeye da Janbannaara xa tanmu gottun minni an ma Tugeye Janxa ya da Janbannaara.» O ti: «Janbannaara Gunbu Nanqe Tugeye Janxaraganke, Karanne Duwa Jaabi, Naarunqe do Sitaqe, Sitaqe do Naarenqe.» Yinbin giri Bijibiji a ma kara ma Gantoxola, Gantoxola kara bannan wa birene. Yinbin giri Gantoxola a ma kara ma Bijibija, Bijibija

na logoma baane kita an ra ga xengene t'a yi. Gollen ri xoto nan dangi ken na.

Baano kijne Tagadu xirisen na nan t'a n'a ko tagon renmun da, i ke w'a mulla i wa saafarini. Baawo duna xoto yere do Alla ga newoye naana. Siinen yillen ga na kare, ma i ga saag'axa muurunu Bunnatanko do Saamuganko.

Tagadu kafi me yi. I ti: «Baano, an ga da sefe be ko o d'a mugu. An yinme ra wa dagana. Xa an ga da tagadunman renmu ku be saara, Alla ga d'i ro o warijaxen na, an n'i toxo yere, o n'i taxandi me yi. Fo be nda senbe i be yi, an ga na jinmulle be kita, an d'a n'a mini. I be nda futo do tiye kita, an d'an koren g'a yigana an d'a n'a yiga.»

Ken bire tage do tagdunma kitte nta yanqana yokke yi doome. Tagadunman ga n'a ni an kan di, a yugunman d'a yaxarinma, baane ya ga na ni, an n'a duran yokken ya kinn'a yi.

I da Baano tanjikke ke renmen taxandi tagadu ya. Baano d'i yaqen daga. Siinen yillen ga kare, a da Baaraago mundu. A ga ri a teqe xirisen follaqen na, a ma yokke yanxandi, a d'i kitten wara i wanxarin xollen di. Tagon xirisen wurunten bog'a gem'a yi. A ti Baano: «Bisimilla. Xa an ga da xalifa be tox'in maxa, Alla d'i xalifan rag'a yi.»

Siisaaxo yi, Soonibulunke. Sooni tagen daaxan na yere ya yi. A xenpe Tugaane Mansa Faraba ya yi.

Nanxoordulle

Koota dangi Baaraago taaxen noxo, nanxoordullun kutundi. Nanxooro, tigakoromen n'o danna fonden na a koota. Yaasa kiiten n'o danna futon na Nanxooro a koota. Tahanne Xenjemu n'o danna suuren na a koota Nanxooro. Ken koota tanjikke renme wa Baano maxa Baaraago, i wa Bunnata do Saamuga maxa. Ka ma ni tagadunma maxa a koota, i ga tini: «Ke ni tagadunmanun ka nooninten ya.» Tagadu su yan kappa, xirisaaxun ga tage be yi, i na dingira dabari ken noqu yi. Baano d'i xabiilan na yille non na. Yillen ga na kare, Baano na xensendaanan girindi, a na ro do tagan kaanun na. Ka su ga na ni i naxamen xensene a wa Baano muuden xensene n'a kin'a yi. I nda kun kafu me nan duguta, a d'i na ri, nan r'i kini Baano yi.

I ga n'i naaxamon kini yaxarun na i ga d'i juri, yaxare su wa fo wuttu bakk'i juran na, na fo wutu neccen na, i na dag'i kini Baano yi. Xa a siine dullen xoto ma soron torun ga saage sikki do gondanxannun na. Gondanxanne nda bogu ka be di, soron na daga sorosorondi gelli futuro. Ma an

kara bannan wa birene. Naarenqe do Sitaqe kare, a do Kajaqe do Haraxatte kare, Janbannaara kare, Sunbununguufa do Waalinguufa kare, o d'a ken kuupni nan t'a da «Janxa Sama Jaari». An ga na ke xara m'an ga d'a tu nan ti naxamalaaxu a joppe ti tunkanlemaaxun ya. O ga ti ke tage be da saasa «Janxa Samajaari, Janxa Mulla Baane, Janxa Boyigille», karen ya ni. Buyaagi konpen ya ni. A bogu Buyaagi Janxa ya di. Yere d'o ga tini a xa da «Samajaari», a kupinden n'o maxa Janxa Boyigille ya. Niiiman Karen do Niiima Xonnanjin Kare. Gell'axa nda bara kun maamo, o na ti «Yara Tage Maaganke, Sooxe Tage Maaganke, Buso do Gasi Kaarega Kingiranke, Yaxarin Baane Gasi Kaarega Kingiranke. Gasi faaba ni Aali ya, Aali faaba ni Aali Maraamu, Aali Maramu faaba ni Tanjuma, Tannuman faaba Xerejajaado, Sire Sooma do Tanba Jungunte Maran Maxa, Xademuru dag'i danna ni Maran Maxa, Tigitonda da do Soxona Xerannaxe yi kaanun na Finjonju Joome, dinmun lageren ni an maama Abudallayi Kaarega. Abudallayi faaba ni Tanba Kaarega, Tanba Kaarega faaba ni Buubu Kaarega, Bubu Kaarega faaba ni Miina Binnen do Kusaaraga Gojanbantalla Kaanu Fodo Sanpo Digi Jaaje Gaxunne Santalla, Xenberen do Xentenbere, Sitiqe Sillensexo Ma Setta Maano. Gunnemaxan sin

but'i da ganni Lungo, i da Mansa Tirin renmen yax'a da Tiringa. O ku d'a do Manga goden xense, o ti Kanuxosi na ke tage, Kanuxo Lungoosi. Gunne Maxan sin but'i da ganni Lungo, a da Mansa Tirin renme yaxi Tiringa, o d'a do Manga kanjen xense, o ti Kanuxesi na ke tage, Kanuxe Lungoosi. O ti: «Raheta menjanjun lagan w'i da Muntu, i ga nta Guuxo i wa Fasuwaaro.» O ti «Yara Tage Maaganke Bu Banna, Sooxe Tage Maaganke Bu Banna. Jongelin Tage Maaganke Bu banna, Jongeli Xonte Tage Maaganke Bu Banna. Gesi Tage Maaganke Bu Banna, Gesi Kaarega Tage Maaganke Bu Banna. Alahajin Tage Maaganke Bu Banna, Alahaji Sankansigan Tage Maaganke Bu Banna.» Xa Yara Tagen kaarini minna do minna baane? A wa kaarini Kore. Karan foorun do dinmun wa saqa o ku da Korontannane. I ti: «Yara karen kaarini minna do minna baane?» A wa kaarini Muuju. Karan fooron do dinmun wa saqa o ku da Muujuntanturo. I ti: «Yara karen kaarini minna xadi?» A wa kaarini Tosawa. Karan fooron do dinmun wa saqa o ku Tasawannane. O ti: «Negentejan do Jaameraga taken ni an dan ken maame, Tinbijirinke ma Baxalijirinke. Fonnaanlingen Naanun Kabi Maxan Diba Boroge Jaawara. Maxan Naanun dag'i danna Baanogedu, Baano Naanun

fete ke kara n'a na kacci misaanun na. A d'a kini Baano yi. A t'a na wanxaren segedi ma i xa na tage kita wanxare ke toxon di. Baano xusa ti: «Xellara ya fo ni dinme, Daali Moodi, a ya fo ni dinmen raxaranfate.» Xa Sumaye yan da wanxaren segu. Ken bire a da wanxare ke segendi n'a jongi kiya baanen na.

Jubude ke kaawayen falle a d'a yanqandi. A ga d'i kitten war'a di, Bunnata do Saamuga (Baaraago yugon do yaxare) a su bogu: «Mani xanne ni? Mani xanne ni?» Fo wo fo nda ri sigi, i na ti «Ee! Tagadunma ke ya jubuden xanne ni. Iyoo a ya ni ke yi! Iyoo a ya ni ke yi!» Ken yan xosi j'n'o maxa suuge yi Baaraago tagadunma yaxarun g'a koono. A joppe tinmi tagon renmun ya da, kun ga ni Bunnata do Saamuga.

Ken bire a do ken wanxare yan da killen wutu nan ri sigi Tuunun fannen rage. A ga d'i kitten wara wanxari botonten di, «Yeewo» ke suugen ga wuti, Tugaane Mansa Faraba ga kati nan bogu.

A ga ro Baaraago, daaxa ke be jooten ga ji tagon renmun na, daaxa xote ke, a ga ni Bunnanma do Waalinanman Tage, Sanba Jaalige, a do Jaalige Fendan Tage Manamanyaaate, a do Fatamanyaaate Tage, Tigan Siisaaxo Fo Baane, a ga ni Sooxode

Sumaye dinme d'i sanbandigen kari, i d'a soro futo do tiye, tagon do tagadunmanun su d'a yiga.

Baano da sanbandige ke faten wutu n'a kari, n'a mosi nan taaxu ti wanxaren segeden ja. A konto na sebelen kacce kita fo be ga wanxare ke faten tigitini. Kotolli tinje be ga sikki Sumaye yaqen jooxe, i da xunanu jeri kutu ken ya, Sumaye yinme wuna xase, i da ken ya na na godongoda ke fana t'a yi.

I ga ken lasamayen noxo, tage be janmun ga ni Saaxo, i wa tini Xellara Saaxo. A wa jogon xullen kanma, ma a ga riini jogomen tusindi Sumaye Jinme follage. A yanqa. A yanqayen falle, i d'a bisimilla. A ti: «Mani xibaare n'axa kun maxa yere?» I ti: «Xibaare be g'o maxa, Sumaye ya n da jiiinankunme be ga ji Baano maxa a ga tagadu su sangandini t'a yi kanme kutiye xasu jerun bita jnerun laxasaran ja laahidun kini nan t'a n ware. Baawo koota wa riini ken ra nta jongini a ga sere jiiin'i kan di. Baawo kitefon wa gabono, a muurundaanan wa roxono.»

Ken wanxare ya n kuti a ga kini Baano yi . Xa a segenden d'a lasama. A kori fate kitta a ga jaana sebelen kacce yi. Ken Xellara Saaxo yan d'i sikkaarwan wasa n'i tuntun bagandi n'a sefindi, n'a

dag'i danja Tunbunsiga.» O ti: «Huquhuqun Tanjigo, a wa selladunka yaatene, Huluhulun Kiide, Xontiramaxan Xonsegejan.» A xa bogu Janbannara do Kajaqe do Haraxatte ya. A bogu wujunen do komo naxati do kara xooron naxati ya. Naaranu yogonu xa ti karen ni wujunu naxati do kamo naxati do tannaxate do kara xooro naxati ya. Xa karon ni kara xooro ku naxati. Baawo wujune ke do komo naxati do tannaxaten toxo arabakaren ja Londondo a do xosin bononde. Karo ku naxati yan toxo.

Kajaqe do Haraqatte kare o da ken tage xa kuujni nan t'a da «Kaarega Duuxansi». Gell'axa ga na bara kun maamo, o na t'axa da «Tinbiri Kome, Tinbiri Sinxinten Kome, Dandan Kome, Dandan Toxomanken Kome. Xaabu Kome, Xaabu Gajanbure Kome, Alla Roxonnaanu». Alla feti fillo, baane ya ni. Selli yonki ga na kanu yonki ya kuja, an ra w'a sigindini Alla sigiran ja. Kutu Kanmu Tage Maxan Mukke Soxona Alla Roxonnaanu. A ga baranxajundi tebullen ja koota be Baaraago, a ri yere din botonton naxa. A koota yaaxen wa xo kiyen dundunje. A ma tage ji baran ja, sefe ma ri tagadunma. Ken koota ga na kije siine su, Baaraago wa sangana kanme kutiye xasu jneru, a bitajerundin laxasara, tagadu su wa bakka kisima Baano a wa jiiinankunmen kutunu, a wa taaxunu a

wa ganberen tinmi tagadu wa sangana. Niinankunmen ga bogu kitten di ya ni, a ga ri wanxarinxollen ŋa, ken laada baananne ya ni. Tagadunma yaxarun wa taaxunu i wa «yewon suguunu, Baano wa wanxaren tinmi. Tagallen yugu wa regene. Ken tage ga ri koota fana, a ma tage ŋi no sakkati tagadunma. A da dinmun kara. Siinayillakara, laadan sange ke ri xadi, tagadu su da me ŋi. I ga dinmun lijoyen ŋa, a baranxanundi tabullun me naxa, a ri yere dinbotonton naxa. A ma tage ŋi baran ŋa, sefe ma ri tagadunma. Siina sikkandi Baano ti: «Tagadu.» I ti: «N naamu.» A ti ke be g'a yi ku siino filli a g'o lasaaransangen bonondini, a ga na ri yirigi i ke nta gill'i batten di. Tagon renmun xosi soyi Baano yi ya. Baawo, i w'a tu ti tagedunma ni xaaxante ya. I ga bogu falle i tox'a koono nan ti: «Xa an n'a tu Baano da diganfakka ko lenki de.» Alla xos'a ŋa ma laxaaransange ke kootan ga kijene. I su da me ŋi baran ŋa. Dinmun ga kijne i lijora, Abiraama renme Jaamera Soxona, Kutukanmu Tage Maxan Mukke Soxona, a berenxanundi tabullen me naxa a ri yere dinbotonton naxa.

Tagon sanqi. Baano toxo taaxunu batten ŋa a wa korondonsin ŋa. A ti: «Alla kome.» Baano ti: «Alla ya n'i komo siren tu.» Anha!, a ti: Siino sikki yirigi,

wa tenkunu katta siino ŋeri xasu ŋeri bito ŋeri. In wa dagana i na r'an jaabi.» Sumaye ti ken nan laat'i da. A ti: «An ra w'in terinkana siino ŋeri bito ŋeri.» Sumaye ti a xa laat'i da. A ti: «An ra w'in terinkana bito ku ŋeri.» A t'a n laat'i da. A ti: «An n'in terinka dinmanuŋeri.» A t'a laat'i da. A ti: An n'i terinka sannu ŋeri. A t'a laat'i da. A ti: «An ken na mulla n'a kutu saasa ya ba?» Sumaye ti: «Yobo.» A ti: An n'i terinka yaaxe komi wucce, i na r'an jaabi.

Yaaxe ke komi wucce, a jaabi fana. A ti i ke nt'a mulla na dinme ke wari. Sumaye xosi ken muno ya kari tuuŋu, na sewun gundon bog'a noxon ŋa.

A koota, jabura koccen xajene ti ken gundo ya.

Muno ke yaqe,Jeerinnagume, a koota a da ken ya toxo Xandunxarabacca.

A da wanxari botonten kutu n'a faasakku wanxari tinje ke wure. A nan ri taaxu tugun ŋa n'a meloxondi nan duguta, na Baano xiri n'a koy'a yi. Sebelenkaccun ga roono boto be yi, i d'i koyi me yi. A d'a boto.

Baano ti: «A ga toxo fo be yi ken ni fate be ga roono a ragen ya. Fate ke ra nta roono a rage ma a n'a ŋi godongoda ya n kite a ra ga fete ke tigitini.»

Baaraago. Ken ga fe, fo wo fo ra nt'in bagandini in ga roono Baaraago.

Axa ga na daga axa n'a ko in gida da: Te ke kaman wa no, munon ya ni. A ga na ri te ke ro raqen na, a ga na n'a mulla nan ro, muno ke genm'a yi ya. I wa me digallenmaaxunu. I ga na me digallenmaaxu, a g'a tirindini fo fana be, ken ni a ga ri haaju be muuru ya. A na ti in ke ya n d'i xayiriini te ke. Xa i w'a dunayimuuru, a ga na dunje i na yitte ke kutu.

Tagadunmanun ga da faaren kinand'a yi, a ri ma a ga riini sigi te ke gingen na. A ga kuujiindi, muno ke bogu n'a jaabi. Ken muno ya toxon ni Jeeri. A yaqen toxon ni Jeerinagume. A ga dingira be, non toxon ni Tuuju. Tagaaxun joppeyen senben na non ya. A do munon ga masalallenmaaxu, a ga ri ti haaju be a d'a dantaxi muno ke da: «In xoxonen ya ni a ga kallen do bireyen naxa. A ti i ra nta bakka fannan na ma ke yitte be g'i te ke saahelin na, a kitte be ga do saahelin banne, ma in ga na ken ya kutu n'a kini naxamalani ku yi, i ga d'a na dinmen na nan r'a katu fanne ke xannen na, i na katu nan bogu.»

A ti: «In r'a muur'an na, an na namariyen kin'in na na yitte ke kutu.» Munon t'a da: «Baasi fe, an ra

siina fana i ga ri, axa haqe be ga ni yere baane ma sigi n'i dugu, a su daga, an xa yinme daga d'i ya. Siina fillandi i ga ri baane ma sigi n'i dugu, a su daga, an xa yinme daga d'i ya. Yirigi ya ni siina sikkandi, a su wuru, an ken toxo taaxunu an d'i dugu. An ga d'i dugu ti maana be i w'a mulla na ken tu. Baano ti: «Alla kome ke.» A ti: «N naamu.» A ti: An n'a tu i ke ga taaxu i ga d'an dugu, i ke d'an tu ya, ken ya saabu da i ga taaxu i ga d'an dugu. A ti: «An ga ma ni an ga ke be tu, a ga na juwind'an na waajibi an wurunu ya, yugu xoofo xa fo bure feti wuruye. Xa an ga na wuru an na saage katt'an falle. An n'a tu ke be ga no. An ga n'a tu, a ntaxa kannu.» A ti: I ke d'an tu ya, ken ya ni i ga taaxu i ga d'an dugu. A ti: An ga d'i tu ti maana be an deliilu? A ti: «Ke be g'an kitte a ga ni tuntun na, jarintafaten tuntun ya ni. A ya n'in ke tunkanu maxa. A fillandi, ke be g'an kitte a ga ni guja, a ya n'in ke tunkanu maxa. Ke sikkandi be g'an kitte a ya ga ni fuluma xaalisixullen ya ni a g'an maxa, a mexen binninman ya n'in ke tunkanu maxa.» A ti: «Xanpa ke be g'an kitte, kangen ya ni a g'an ken maxa, a mexen binninman ya n'in ke tunkanu maxa.» A ti: I ke d'an tu ti ke ya. Saasa jarintafate ke gujan d'a tuntu, tagon faayi ga d'i ya faraaxu sanbandigen faten na.

Ken bire a ti: «Baano!» Baano ti: «N naamu.» A ti: I ke w'a mulla an n'i kuuji janmun d'i xante janmun ko i n'a mugu. A ti i na ti «Tinbiiri Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Tinbiiri Singinten Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Dandan Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Dandan Soxonanken Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Xaalinnen Kome.» A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Xaalinne Soxonanken Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Xaabu Kome». A ti: I na num'an na. A ti i na ti «Xaabu Gajanbure Kome». A ti: I na num'an na. A ti: «Alla roxonnaane.» A ti: «Kutukanmu Tage Maxan Mukke Soxona, Jaamera Fade. Jaamera Faara Muujna, Jaamera Faara Mindixe, Jaamera Faara Jebijebi. Gaqu Jiben do Saxaraako Jibe, Kabanne Xo Qunxa.»

O n'a ken kuuji nan ti: «Simiina Kome Jibangallu Yaari Faraba.» A bogu Jaamera ya di. A xa giri Xayamanga ya. A ga ri tonbonnen kanma ya ni, o ga da ke janmu xir'a yi. Tago! Gell'axa nda bara kun maamo kuuji janmun d'i xante janmun na, janmu tana w'o maxa o ra g'a koono.

Xattan Wuta Soxooden do Laafuraga Saamuganke Kome Soxoode Nangu Daado, Sigine Boromunna Boro, tunkantagen na ken ya. Baano Juguru, Naanen tunkan tagen n'a ya yi, Bano Juguru.

sanku. Lenki tagedunmaaxu a do tagaaxu, a noonen yille ka gabe di, a ga kaanu beenu di, i yirigeene ya. I ti: «O ku ra nta dagana n'an ken toxo jin wure, na Soxoode Siisaaxo toxo jin wure ma baane ken nan na bakkaana yi ya, o na kati nan ro kaanun na.» A ti: «Baano!» A ti: «N naamu.» A ti i ke xa ra ntaxa bakka ke kuralle falle.

«Ayiwa,» i ti: «Ken biren na an ra ga nta bakka ke kuralle falle, kallen ga n'an wutu jin noxon na, kallen w'o ku xa wuttu jin xanne.» A yanqa jin wure a toxo sinmene, a falle a bogu a d'i tirindi xadi, i saage ke digaame ya di, a ti: «Baano!» A ti: «N naamu.» A ti: «Baasi fe, seren wa dungeene i sunon dabarini d'an xanan batte, nan daga d'a liju. Baane w'a di gell'axa ga na feera kita ken di, ken bire in ra wa katta nan bogu.» I ti: «Ken ni mani?» A ti: I gida wa kaanu, a ga ni Sumaaye dinme, axa na dag'a sagata, a n dag'i yinne ten di, debe ke saahelin di. Te ke saahelinginge, wanxari tinje be ga sikki no, a ga xinginjindaaren na. Wanxare ke saahelinkitte, a na ken kutu. Ganmen ya n'a noxo, a n'a segu n'a na dinme yi. A n'a kin'axa yi. Axa ga n'a kita n'a segendi n'a timi, axa d'a ga na ri sigi fannjen raqen na, axa ga d'axa kitten war'a di, in katta nan bogu ken ya sababun kanma nan ro

faabanbaanaaxun j' o maxa, xa nakkariye ma j' o maxa. Nakkariyen ya riini ti gaare, o ma jji gaarana. Baane su ga na taax'an falle, har'an xonne, a ga n'an fin ko, an jikkun baane.

Xoyi i tuwaaxun wa ken di ti yaaguransiraaxun di. I da ke ya ko jin xannen ŋa. Ken yan xusa dabari. I d'a ya toll'a taro, a xusa yanqa jin wure. A toxo jin wure ma dinma be wuron ga jengini. Tagon renmun yanqa kaanu. I ti: «Saasa ke daaxanun filli su bog'o yinme.»

Wuron ga laato, a ga laato, a saag'i yinmen bagandini. A yaaxen wa Baanumaxa renmu ku filli siginten wa jin xanne. A ti: «Alla komo?» I ti: «Alla ya n'i komo siren tu.» A ti: «Koonu baane ni?» I ti: «O ku Baanumaxa renmu, Baano renmu.» A ti: «Baano renmu!» I ti: «N naamu.» A ti: «Axa kun na mani muurunu yere?» I ti: «Tugaane Janxa.» A ti: «N naamu.» I ti: «O ku na mani muurunu yere? An ken feti keeni jin noxon ya yi ga ni? O dagana mani ko kaanun di?» «Ee!», a ti: «Tagon renmun ma daga kaanun di ga ni?» «Iyo», i ti: «Tugaane, an ti tagon renmun yan daga kaanun di, xa an ma ti o ku. An ga da tagen xaburun wari noxu su, an wa tagedunman xaburun jiini non ŋa.» Duna xase, o ma ti lenki duna ke de, baawo ken bire tagadunmaaxu do tagaaxu ga ni ke be yi, a ma

Tunkan tagen ni ken ya, Kayido Maama, Naanen tunkan tagen ni ken ya: Kayido Maama. Asa Jangunne do Haawa Jagunne, i maamalinun sugi, i yugun sooman ni Yugudu Salle Sinera, a wa saqa Xunanmo. Yugudu Salle faaba ya ni Tanga Baraye Kome. Tanga Baraye Kome faaba ya ni Tange Nogome Kome. Tange Nogome Kome faaba ya ni Misiide Wure Dengejaanu. Ken faaba ya ni Salle Xunba, a do Salle Faraba. Tukurunun tanga joofe ni ken ya, Naani Asa. Xa Sepero ga gilli Sepeega koota be, a do Forogofana Fuuge ganbari tinmaana ri.

O ti Garan Pare, Garan Gangarinken Faaban Pare. O d'a xa kuuji nan t'a da «Sanbaaxe Kome Yaari Faraba», tagen ya ni, a xa giri Xayamanga. Gell'axa nda bara kun maamo xa yi, o na t'axa danna «Bunnanma», a do «Waalinanma». Sanba Jaalige do Jaalige Fenda, Xose Tugunnera Naanura Tage, Soxoode Bonoseeno, Soxoode Sude Bononten sug'i danna ni Bonoseeno. Soxoode ma ni Kuta Tuure, faaben ni Tigan Siisaaxo Bonoseeno. Soxoode ma ni Banna Takko Tuure, Soxoode faaba ni Tigan Siisaaxo, Soxoode ma ni Asa Jelifan Tuure, faaben ni Tigan Siisaaxo Bonoseeno. Soxoode ma ni Asa Misaane Jelifan Tuure, a faaba ni Tigan Siisaaxo Bonoseeno. Soxoode ma ni Dikkiken Tuure, a faaba ni Tigan Siisaaxo Bonoseeno. Soxoode ma ni

Sanderiyan Tuure, do Sanderiyan Maxan Misaane Tuure, a faaba ni Tigan Siisaaxo Bonoseeno.

A ken ya ni a ga wull'i da suxuba baane, saafin ga bog'a yi. A faaba Tigan Siisaaxo ga wull'i da soxuba baane, a ga d'a wutu, a d'a ga daga moodin sagata Xuulu. Moodi ke ga da saafin boosi, a ti: «Bunnanma Tage Soxoode!» A ti: «N naamu.» A ti: «Saafi ntax'an ken Soxoode kuttu abada.» A ti: «Xa Bunnanma Tage a ntaxa Soxoode bangandini saafin tabade ga nta bakka ke be ya taagumance yi.»

Ken Bunnanma do Abudunanma Tage Soxoode, a ken yan xusa wull'i du danŋa soxuba baane, a ga butu na kaafan wutu, a ga d'i teye ke saga n'i noogen betu. Bunnatankon do Saamuganko, i kafi me yi tagadu. I ti: «Bunnanma Tage Soxoode!» A ti: «N d'axa numi.» I ti: «Tuuru ya n'an ŋa ba ma waxe ya n'an ŋa?» A ti: «Tuuru fe waxe fe.» A ti: «Bunnatanko do Saamuganko, tagallenme be ga wullini soxuba baanen ŋa, na kaafan wutu n'i teyen saga, n'i noogen betu, gelli tuuru do waxe ga fe, a na xur'axa danŋa nan ti ken ni ren balanbale ya.»

A xosi laadan taaxund'i danŋa Bannamaaxu, na laadan taaxund'i da Kabamaaxu, na laadan taaxund'i da Kebesu, na laadan taaxund'i da

an ra nta yillen yigana m'a ga d'an kari. An g'i do ke be naxa, an faayi ken ya koyini i ya.

Eh! A koota, i da nonxolonŋun sikki ŋa kanbaran ŋa, i ma toŋo. I bogu i ri burollage, i da nonxolowu sikki ŋa i ma toŋo. I ri batunmisiide, i da nonxolowu sikki ŋa i ma toŋo Baaraago batun misiiden ŋa. I da me ŋi fannŋen rage, i da nonxolowu sikki ŋa i ma toŋo. I yanŋa fannŋen noxo. Tagadu naxali. I ti: «Saasa ke daaxanun filli su wa bakka o ragen ŋa. Ma ken ga fe daaxa baane ken na bog'o kanma.» Baawo i yanŋa jin wure. Xa a ga na ŋi Tugaane ya ga na Soxoode ni su a ga n'i yinmen bagandi kanmun ŋa, o ga ti: «Eh, Tugaane an d'an xoxonen kari do yaxare batte a wa yanqana a ntaxa bakka. An d'an xoxonen kari do yaxare. Baawo yaagun neme haadamarenmen ŋa. Xa a ga na ŋi Tugaane ya ga na Soxoode kari su ken bire daaxa baane yan bog'o kanma, xa ken bire o g'o yinme muuruu daaxa ke be di a ma bog'i batten di.» Wuccen ga laatonu, foren binbi. I ti saasa ke daaxa baanen ken bog'a di mene, i filli su ga ma bog'a yi su, baane bog'a yi. Wuccun ga laatonu nan dalla, Tugaane d'i yinkollan wutu kanmu. Ken bire tagen su wa sikki. «Ee!» I ti: «Tugaane Janxa!» A ti: «N naamu.» I ti: «An d'an xoxonen kari do yaxare yi?» Tugaane yanŋa jin wure. Iyo daaru soro ku,

d'a ken gujan wutu a r'a boyi bullungiden kaaran na. A ti: «Taata!» A ti: «N naamu!» A ti: «Sax'an saxuran na.» A ti i ri do laada tinmeyen ya. A ti: «La. N xoxone! An ga ke be naana tagon su kaanun di, a yan naana in xa maxa.» Feyidan t'a lagiri saqa bullungiden kaaran na. Tugaane saxu burollaqen na.

Naaxamen ga moyi, Tugaane ri sig'a kanma. A sugandindi gunbo be gan rox'i su yi, a ti i na ken deqe katta Soxoode yi. A t'a battamaxen nan kin'a Baano renmen na. Fo be ga ken batta, a ti ken nan kin'a bajallenmon na. Gunbo ke be gan kifint'i su yi, a ti ken n'i ke yinme naaxamen ya. I yige yigeye su xenpa. Soxoode ga giri, a d'i kittun wanqi. A ti: «Taata a barika.» «Eh!», a ti: «An futon d'an tiyen neme ya ba?» A ti: «A ma neme.» A ti: «N xoxone futon do tiyen yiga, a n'an kari, a n fasu i ga ti Tugaane da i xoxonen kari do yaxare yi.» A saage taaxunu a yige. A giri a sigi. A ti: «Taata noxo xenpan ni fakke ya.» A ti: «Futon do tiyen neme ya ba?» A ti: «A ma neme.» A ti: «A yiga xoxone a n'an kari, a n fasu i ga ti Tugaane da i xoxonen kari do yaxare.» Ma ta sikkon ga tinmene. A ti: «Taata!» A ti: «N naamu.» A ti: Tuuru ga nta sere be di hadamaren yonkinte an faxilen w'i moxon di

Bekkesu, na laadan taaxund'i da Tawurixaare, na laadan taaxund'i da Banbixaare.

A koota a laada fana taaxunte, a ti: Taga xuson yaxun ma daga tagallen yugo su da. A da laadan taaxundi. Tagan ren yugo su, yaxarin xuson ya g'an maxa, a ga na ni faalene, i jonana a kinni Bunnanma tagen fina ya, a d'a na koyen biton peri na. Koyen ga na tinme, a na Baanomaxa renmen xiri. An na tagadu kafu me yi, o na me ni Baaraago batunmisiide na. O ga na me ni, a na ti Baano! Tagon renmun tirindi o ga siinen xasun haqe be, o ga siinen kootan haqe be, i n'a ko. Baano na tagon renmun tirindi i n'a ko. I ga n'a ko nan duguta, Baano na ti: «Bunnanma Tage, an ma tagon renmun digaamen mugu ba?» A na ti i d'a mugu. A na ti Baano a ko tagon renmun da n'a wutu yirigin da, ke siine, a ke xaso n'a wara waaga da ke siine da ke koota, gelli ke yaxare ga na renme be saara, renme ke yinmen nan siyi a nan kuuji «Siisaaxo Tanbaseenu Seenubugunke».

A da ken laada wurundi tagon kanma tannaxate siine. Tagon toj'a di. A ga ri ro xirisaaxun na, a da Baano xiri nan ti a na tagadu kafu me yi. Baano da tagadu gansi i da me ni. A ti: Tago! I ke Soxoode Siisaaxo yan d'axa xiri, i ga ni Bunnanma do Waalinanma Tage. I ga ni i ga da laada be taaxundi

Baaraago, ken ni xususayaxun ya. Saasa i xoraaxu, i renmun d'i kisimarun duurun ya ni keeta. I w'a mulla na laada fillandin taaxundi. I ti: «Ken laada fillandi xa ni kan na?» A ti: Tagallen yaxare be an ga d'a muuru i ma d'i faaba yi, i ga d'a kin'an na, a yaxun falle, a ga leminaaxun di, narun gan lij'a yi, yillen ga na kare, o do futuron sallen naxa, i ke kaccingolle ke banbanten na batunmisiide ke ya yi yere. Koson kalannjen boyinten w'a kanma. Fo w'i yinmen wure, fo w'i taanun wure. Kaafan w'i yinmun na, kaafa ke toxon ya ni. Lemunu axa su na daga doome axa nta saagene do me.

Jaxanbatundon w'a maxa a koota, a toxon ya ni. A ga ma xanan takki, a wa xonno xoten na. A koota dokkon w'a maxa, a toxon ya ni Finkinte Miiriimaara, a ga nta xanan na, a wa xonnen na. Narun gan lini tagallen yugo su yaqen na, a nan maxa batunmisiide ke kutu ti i wa dagana lanben na, billa haaju tana. Sere wo sere yaqen ga da batunmisiide ke kutu i ke Soxoode ga d'a tirindi a ga na tagallen yaxaren ya, a narun siren ga ni, i w'i nunon xannen yette n'a kini Baano, a wa dagana a tuns'an kiina yi. An nan taaxu t'a yi a koota, i wa riini wuy'an yaqe ke ne. Laada be ga wuro ke wuyiyen kanma, i n'a xa ko, axa n'a mugu tago. I yinme baane, gunbo a do muudu tanmi. I

baasu ku, gunbunuku sikki do tanjikke ke muude, kun wa yere a dalla. I ke xorot'a yi. Baano ga ri nan dantaxi Baaraago, tagallenmun d'a ro me yi, i d'a ro deben di. Tagon renmun su naxali. I ti: «Saasa ke, daaxa baane wa bakka o kanma . Baawo Soxoode do Tugaane, lenki wuro i wa me kitta baane ken daaxan wa bakka o kanma.»

Ken bire laxaasaran ga salli, Bunnanma Tage, a giri a d'i moxo sironi, a Baano renmen ware a kaane. I teje Tugaane Mansa Faraba kan na. Ke be gan r'a da, Baano renmen w'a yi n'a ko. I ga riini Tugaane Mansa Faraba kan di, i d'a xa Baano renmen ni sikki, ke be gan r'a da a xa w'a koono.

Tugaane Janxa d'i bisimilla, na baasu ku sikki koy'i ya. I koyiyen falle, a da baasi naxatanden bagandi. A ti ken ni i ke yinme baasen ya. I xa da ken na n'a laadan laxarafaga. Komon d'a dabari futo do tiye. I d'a ken gunbo ke d'a muudun tanmi futon wutu n'i kij'a yi. Ken d'a ni, a ga na ri tagallen yugo be kan na, gell'an ga demu saq'an bullungiden kaaran ya, an n'an gujan wuttu bakka non na ya. An na dag'a wara burollaqen na. A ken gujan na boy'an bullungiden kaaran na. Xa a ga ri Tugaane kan na, a dag'i gujan boyi fontette, Tugaane garabasu a d'i gujan wutu bakka bullungiden kaaran na. A dag'a boyi burollaqe. A

tagadu su da, woyili axa neega Jawando Tuure, i d'a kari do ke laada ya yi. A Sooninke Silla, i d'a kari do laada ke xanjondanxotaaxun ya. An d'an yaqen war'a bogu, i xa ra nt'i laada ke girindini.

A ti: Baano daga. An n'a ko a da t'a n maxa xoroti, kallen ga na ja xo xasonge, i ken nda kara a ya na ke yaxare saagandini. A n'a tu nan ti a gida Tugaane Janxa ya yaqe ni. Baano yille riini a d'a ko a da. A ti: I t'an nan daga t'a yi. An ga ma xanan kari xonnen nta yaagunu. I ga d'a ko an da moxo be, an n'a ko a da ken moxo yi. A saage riini a saage ku digaamu yi. A ti: I t'an nan daga an n'a ko t'a n maxa mungu, a gida Tugaane Janxa ya yaqe ni. A ga xooro ke be dorokokanpen wure ken ya digaame ni. A r'a saag'a di. A ti: Baano! An do wuno ke ga na saage riini ke kille, i wa fo bakk'an sigen ja. A ri ken ta sikkandi di a dantaxi.

Tugaane Janxa ti: «Baasi fe. Baano wunon kin'in ja.» Baano d'a kin'a yi. A da taga yaxare ke xiri, a t'a na tuntun wutu. A d'a wutu. A t'a na tuntun. A d'a tuntun ma kore ke ga regeene, a da wunon sax'a kanma a d'a bi. A d'i yinme wunatan booxo a da xamo ku r'a di, a d'a siiti n'a kini Baano yi nan ti: An dag'a n'a ko a da ti: An bisimilla. A na duuduxoto de! Tagaaxude! A g'a jaana tagon kuttun ja moxo be, a n'a dabari i xa yi ken moxo. A n bisimilla. A

Baanomaxa renmen baase, gunbo a do muudu tanmi. I Bajan renmun baase, gunbo a do muudu tanmi. A su kafumante, gunbu sikki a do tanjikke muude. Tage su n'i du do ken taaxu.

A d'i neega Jaawando Tuure kari do ke laada ya batte a koota. A Sooninke Silla, a d'a xa kari do ke laada ya batten ja. Kame do tannaxate do tago naxati, a ti: «An ga ma xanan kari xonne nta yaagunu an ja.»

Tago ku renmun da laada ke sigindi. A da ke laada xa wurundi tagon kanma tannaxate a do siina baane. Laada ke ri ma a ga kijene Tugaane Mansa Faraba ya (Tugaane Janxa.) O ga ti tage ke be bogu Buyaagi Janxa konpen ja. Xayamanga taaxen ga bono, i ga daga taaxu i danja ni Karata do Karangille. I ga daga taaxu i danja Janbannaara, a do Kajaqe, do Haraxatte. Sunbununguufa do Waalinguufa. Ken koota, gelli ken tage futtanyaqen yiraamen nan bif'a yinmen ja, ma koota, a ma demu kijene Baaraago batunmisiide ke ya.

Laada ke tooran ga xoto tagon renmun kanma, i da Baano xiri n'a senbendi, n'a yigandi, n'a fusi katta Tugaane Janxa yi, kuudo Soxoode daaxan na giri bakk'i kanma. Soxoode xa xooro a ken Tugaane Janxa ya maxa. I maanun filli ya ni.

Soxooode faaba ga xenne, ken bire a roxen ya ni. Yogonu xa ti a waxati a ma siginten wa t'a yi xasu neri. Furujan kaccun ri bogu saaxen ɲa.

A d'a wutu a d'a da gidanyugun sagata, kun ga ni Banbure ren yugu ku tanmi do karagon ɲa. A nda ri fo wo fo yi, nan dantax'a da, ken na ti: I ke ra nt'an marana an renme ke saabu da. Baawo kaane a riini ɲa toononundaanan ya. A da gidanyugu ku wura nan duguta, nan ro waaxi yaxarun ga da renmu beenu saara. A d'i su wura, ma a ga riini Tugaane Janxa yi, nan dantaxi. Tugaane yan t'a da: «N ma bisimilla.» A ti: «Marandaana nt'an ɲa, nan dang'in ke ya. Baawo in ma yan da konbon wara an ga d'a wutu. Ken bire marandaana nt'an ken ɲa nan dang'in ke ya.» A ti: «Tugaane!» A ti: «N naamu.» A ti: «Tagon kuttun ga da ke be wari, an d'a wari ba?» A ti: «N ma!» Saaxen ti: «N naamu.» A ti: Duna su ga n'i kitten bogu suurun yoqen ɲa doron watunte da. A xa n'a bakk'a yi ko danɲa? A ti: I ga da ke be war'an ɲa, i ke xa d'a wari. An ken fe mene! Ke renme be ga boyindanuku yi an maxa ya ni. Xa an do renme ke su maranden waajibinten ya n'i ke ya.

Tugaane yan d'a xoorondi.

Tagel!» A ti: «N naamu.» A ti: «Ke be faayi riini, an ken w'a tu, in ke w'a tu.» A ti: Baano! I ke d'an tirindi ya, an ga m'a ko i wa fo bakk'an sigen ɲa!

Ken bire a ti: «An ga xooro Tugaane Janxa be doroko kanpen wure, a yaqen ya ni ke.»

A saage saqa i kaccingollen ɲa. I r'i dangi, i daga nonjo lanben ɲa. I ga ri xadi, a garabasu a taaxu, a saage Baano tirindini, Baano saag'a yi. I g'a ɲa xo i wa riini nan dangi, a saage garabasu na Baano tirindi, Baano saag'a yi. A ti: Baano an ga ma xanan kari xonne nta yaagunu! I ke d'i neega Jawando Tuure kari do ke laada ya batten ɲa. A Sooninke Silla, i d'a kari do ke laada ya xanjondanxotaaxun ɲa. A ti: Ken bire i wunon raga an nan dag'a tumsi Tugaane Janxa yi, nan ti wuro ke i wa riini wuy'a yaqen ne.

A da killen wutu, ma a ga riini. A do sefen ro Karantage ke xa kanma. A ga toxo sefen ɲa, Karantage ke d'a bisimilla. Ke be g'a maxa kuyi fo yi, a nda fo wo fo kin'a yi, a na ti i nt'a yi. A falle a ti: «Bisimilla. Ke be gan liɲ'an da a ko.» A ti: Soxooode Siisaaxo ya nda i xayi. A wunon ya faayi ke. A ti: Laada be g'i maxa Baaraago, a sankunte nt'an ɲa. An yinme w'a tu. Ken bire i ra nt'i laada ke girindini t'an ken baane yi. Baawo i d'a ko

xa nan bogu i n daga Baaraago batunmisiide ke, i na non wari. Xa i sinme jarintankannun wa duna. Baawo Soxoode Siisaaxo wa saqa kaccingollen ɲa. Taga yaxare be ga na dangi ɲarun gan liɲ'an ɲa, a n'i wunon xannen ya yette n'a kin'an ɲa, an ga riin'a kin'an kiina yi. A wuro, a riini wuy'an ne ya. Nan wuy'an ken ne tagallen yugun nta jootini t'a yi, i nta kunpana t'a yi. I jootirafin d'i kunparafin ni mani? Ken ni laada be taaxunten g'a raqen ɲa ya ni, ken ga ni gunbu ku sikki do tanjikken muuden ɲa. A ti i sinme ken ya, i ra ga nt'a koono i ga d'i xallen ɲa yaaxanji ya.

Tugaane ti: «Ke ya ni?» A ti: «Yobo.» A ti: «Jokki an tuntunden d'an mexekatte ɲa, an na fo kaf'an xannen ɲa. Sallifanan sallen ga na xiri, an nan yanqi, yanqi moxo be gan liɲ'an da, an n'an du gemundi moxo be gan liɲ'an da, an na kali sennen katu. An tunbaari yaxaren na ɲoɲoxollen wutu, a n war'an kaane. Axa na Baaraago batunmisiide ke kutu nan daga lanben di. An na Baaraago duxura.»

I jokk'i gollen ɲa. I ga duguta, laxaasaran ga kijnene a yanxi nan gemu. I daga. I toxo dagana ma i ga kijnene i ya. Soxode Soxonanlexinte, a giri. A ti: «Baano!» A ti: «N naamu.» A ti: «Ke yaxare be faayi riini, ko yaqe ni?» Baano ti: «Bunnanman Tage!» A ti: «N naamu.» A ti: «Sanba Jaaligen

A goto falle, a ga na daga sangabaran ɲa, i na renmu ku fusind'a yi. Fo na yille gaja yi, fo na yille baaxa yi, i na wuru i na daga, i n'a toxo, a ga wuunu, ma a g'a koono saaxen danna. Ken xa na ti: «In ti an nan tink'an gida yi. Baawo an faaba n'a ya yi lenki an ma n'a ya yi. An nan toxo tuntun butunu a wure, an na tox'a sin suusana, an n'a minindi. Tago ku renmun g'a yi nan sanga t'an ɲa ti ke be yi, ken wa riini kuti.»

A ga goto, a saage tintono gide ke di. Giden da korotun fo tugunun wutu n'i kin'a yi. A do tago ku renmun ga na me ɲi sangabaran ɲa, fo be ga na yille baaxa yi, an d'a ɲi wurunu, ken bire a ken xa na ɲa fanke yi. Fo be nda yille gaja, an ga na daga, a ken xa na ɲa muusine. I leseme. I ga daga, i d'a moxon ko faabon danna. I ti: «Huu!» Giigiiren ɲa, a bogu yittikurunbo yi de! Giigiiren hinneyen dagante ya ni. Xa a hinneyen xenpen ni yere d'a ga nangallen sigindini ya. Nangallen ga sigi giigiiren faaba kan xoodon ɲa baane, hinneyen neme.

Ken bire ma a ga riini nan ri toɲo korotun kanma. A laada ke faayi ga ri kije ken gide ya yi. I ga da Baanumaxan renmen huusi katt'a yi, a ri soox'a falle, a d'a yaqe ke ɲi no. A taaxu xolallenganbaren kanma, a toxo fanjaat'a yi a w'a tinmi, a wa sefen ɲa a wure. Taga yaxare ke, ma a

faten ga wasene. A ga da fo wo wutu, n'a kini Baano yi, a na ti i ma ri ke muuru. Kuyifoonun ga neme, a ti: «Baasi fe.» «Baano! An na mani mulla?» A ti: Aahan! An ga d'i tirindi, a me wa du i ra w'i muuri fon kitta. A ti: «An ken yaxiye do saasa naxa, boron rafe ke an m'a wari, sigaali Baaraago batunmisiide ke an n'a guuga. Xa jarintankannun w'a di, Tigan Siisaaxo fo baanen do daaxan wa Baaraago batunmisiiden di, tagallen yaxare be warun gan liɓ'a yi xo an moxo ke, an kiina ga ni xaaxanten ya, ken ra nta katta Baaraago batunmisiide ke duxurana. Baawo an w'an kiina moxon tu, ken ya ni.» A ti: «Baano!» Baano ti: «N naamu.» A ti: «Mani digan danbe ni ke?» A ti: Digan danbe fe de! I ga ri do fo be i da ken ya ko, ma an na katu Baaraago batunmisiide ke dunkarana. Yaxaren ti: «Baano!» Baano ti: «N naamu.» A ti: Baasi fe. An ga ri do ken baane ya, i xa wa laayidun kinn'an na. Xunbane, Alla ga na dunde, ma in xa ga daga Baaraago batunmisiide ke faayi. A do Baano fate me yi.

A ga daga, tago beenu ga d'a su yi, a dantax'i da.

Tugaane Janxa ri, a d'i likkun yanqandi, likkun yanqayen falle, taga yaxaren da jiiun kin'a yi a mini nan yanqi. A da yiganden kin'a yi a yige. A

yigayen falle, a da tunxanɓen sella, na gollinan yokkun kija no. Ken bire tagallen yaxaren ga na yaxi, an sooman ya ga ma fanlanfulaman rag'an na, an kiina ga na taaxu tunxanɓen na tan, fallanfulaman w'an ken maxa, kaananfulaman w'an kiina maxa. A nt'an kabana an kaadungollu ku ya.

Tugaane da gollun joppa. A ga da mexen ro yinben di, taga yaxare ke ri, a da tuntun raga a w'a butunu. An faranfara, giyan w'a yi, a xannen liɓen ni. A xosi toxo nanta ke, a w'a monmonmono, a g'a mullin suugunu. A ga dalla ken na ma a g'i xannen d'a wuttu kanmun na. Tago beenu ga kara i ga da fo sirondi, a w'i koono baane baane. Mexen ga na dunbu i g'a yi n'a katu, a do suuge ke wa me yi. Busa busa busa, yaaxanjiinun toxo yanxana. Tugaane d'i yinmen wutu, a yaaxen w'a yi yaaxanjiinun wa m'a sinqen wure. A d'a tirindi: Ke be g'a yi, i da mani n'an na? A ti: An ma fo wo fo na i ya. A ti: «Ko n da fo n'an na?» A ti fo ma dabar'i ya. A ga xoto d'a tirindinden na, a ti fo be g'i ya, i wa kanna n'a ko. A ti: «A ko ke!» A ti: I ga na har'a ko, an ra nt'a naan'i da. A ti a ko i w'a naana!

A ti: Gelli yiraamen nan r'i ke yinme ke kanma i nan ri an ka ke di, Baaraago batunmisiide ke wa do kaarta su, i nt'a tu. I haqilen saxu ken ya kanma, i